

Arvet förpliktigar

BOKANMÄLAN

Varför lyckas en del familjer skapa framgångsrika företag? Varför lyckas bara en del familjer utveckla och förädla sina familjeföretag i generation efter generation? Professor emeritus David Landes från Harvarduniversitetet söker i boken *Dynastier. De stora familjeföretagen och deras mer eller mindre lyckade affärer* svar på dessa frågor genom att skildra en rad framgångsrika familjers historia från 1600- och 1700-talet fram till våra dagar. En dynasti är enligt Landes definition en familj som lyckats behålla makten över sitt företag i mer än tre generationer. Läsaren får stifta korta, men intensiva, bekanskap med både välkända dynastier – som t ex familjerna Rothschild, Ford och Rockefeller – men även med för flertalet kanske mer obekanta släkter såsom Wendel och Schlumberger. Totalt behandlas 13 släkter utifrån tre olika näringsgrenar, bankväsendet, bilindustrin och råvaror. Det är förvisso inte möjligt att på 368 sidor göra en alltför djuplodande analys av varje släkt, men Landes lyckas väl med att framföra sitt huvudbudskap, att familjeföretag är oundgängliga för den ekonomiska utvecklingen. I dag är hela 90 procent av företagen i USA familjeägda medan motsvarande andel i Europa varierar mellan 60 och 90 procent per land.

I berättelserna om de olika dynastiernas historia utkristalliseras en del generella samband som förklarar dessa familjers framgångar och misslyckanden. Man kan konstatera att alla dynastierna har grundats av män som befunnit sig på rätt plats, vid rätt tidpunkt med både de rätta visionerna och de rätta tekniska kunskaperna. Till exempel insåg Mayer Amschel Roth-

schild och hans son Nathan Mayer de möjligheter till bankirverksamhet som krig och konflikter för med sig. Det konstruktörmässiga geniet Henry Ford förstod att man kunde massproducera bilar för allmänheten. Den spekulative Meyer Guggenheim vågade ta risken att investera i mineralutvinning.

Den stora utmaningen för familjeföretag består i hur man ska lyckas förmå de yngre generationerna att förädla verksamheten i stället för att ge efter för rikedomens lockelser och försjunka i senromersk dekadans. Släkterna i boken har med varierande framgång funnit olika lösningar på detta problem. Som de främsta exemplen på familjer som genomsyrats av plikt känslan mot kommande generationer framstår familjerna Peugeot, Wendel och Toyoda. Över ett flertal generationerna har man ständigt arbetat utifrån ansvaret för att förvalta sina förfäders arv på bästa sätt. Familjen Peugeot använde sig exempelvis av ett system där sönernas inflytande gradvis skulle öka i takt med deras erfarenheter och kunskaper. För de som valde att studera vid en *Grande Ecole* skulle inflytandet öka snabbare relativt dem som inte valde lika utmanande utbildningar. Familjen Baring föll däremot offer för sina egna framgångar eftersom de efterträdare som hade förutsättningar att utveckla verksamheten hemföll åt lättjefullt lantliv eller upptog bekväma politiska poster i stället för att engagera sig i familjens bankverksamhet. Inte desto mindre är det ett faktum att oavsett hur väl man lyckats fostra kommande generationer kräver expanderande företag sådana mängder kapital att det är ett måste att låta externa investerare ta del av ägandet. Av de släkter som Landes beskriver är det endast familjen Rothschild som lyckats bibehålla majoritetskontroll över sitt imperium. Men man har fått betala ett högt pris för denna kontroll. Från att en gång ha varit världens ledande bank

David S Landes:
Dynastier. De stora familjeföretagen och deras mer eller mindre lyckade affärer (övers Claes-Göran Jönsson), SNS Förlag, 2007, 368 sidor, ISBN 978-91-85695-00-3.

är man i dag en förhållandevis liten, om än ärevördig, spelare på den internationella finansmarknaden. Samtliga släkter har dock sett sig tvingade att förlita sig mer eller mindre på externa direktörer på olika nivåer. Detta är ett måste för överlevnad och Landes betonar att en dynastis vara eller icke vara hänger på om man kan ge rätt svar på frågan om vilka familjemedlemmar som ska vara direkt involverade i företagsstyrning och vilka som ska uteslutas. Generna spelar spratt mellan generationer och de familjer som blundar för denna bistra sanning överlever helt enkelt inte. Grundreceptet för en framgångsrik dynasti kan således enligt Landes sammanfattas med en bra idé, rätt timing, en stark plikt känsla samt förmåga att inse när man bör anlita utomstående som direktörer och/eller delägare.

Optimala kapitalstrukturer och separationen mellan ägande och kontroll är centrala frågor inom den forskning som bedrivs inom *corporate finance*- och *corporate governance*-områdena. Det hade gett ytterligare tyngd till en redan utmärkt bok om Landes hade dragit paralleller med, eller refererat till, den stora mängd forskning som bedrivs inom de frågor som han själv beskriver som centrala. Tråkigt nog är Landes av uppfattningen att dagens ekonomiska forskning valt att se på familjeföretagande som obsolet och ointressant. Jag håller inte med om detta. Det bedrivs viktig och uppmärksammas forskning, såväl teoretisk som empirisk, runt familjeföretagande av en mängd framstående forskare. Några nationalekonomer som särskilt bör framhållas är Marianne Bertrand, Antoinette Schoar, Daniel Wolfenzon, Hector Almeida och Francisco Pérez-González, för att bara nämna ett fåtal.¹

Boken är rik på underhållande

anekdoter och Landes skriver med ett färgrikt och ibland närmast respektlöst språk. Låt mig bjuda på några exempel: "Att bankdirektörer sällan ställer upp i allmänna val beror på att få, om ens några människor tycker om dem. De är helt enkelt inte sympatiska" (s 27). För att inte tala om följande beskrivning av relationen mellan familjen Rothschild och författarbröderna Goncourt: "Problemet med bröderna Goncourt var deras rövslickande hyckleri. De förmådde inte att tacka nej till Rothschilds invitationer, som i sin tur var dumma nog att bjuda in dem" (s 77). För den som väljer att läsa boken väntar mustiga anekdoter och färgstarka personbeskrivningar. Sammantaget är *Dynastier* en mycket välskriven, informativ och underhållande bok som väl understryker betydelsen av familjeföretag. Det är dock tråkigt att Landes är så låst vid den, enligt min åsikt, felaktiga uppfattningen att dagens forskning nonchalerar familjeföretagen.

Linus Siming

Doktorand vid Institutionen för finansiell ekonomi, Handelshögskolan i Stockholm

REFERENSER

- Almeida, H och D Wolfenzon (2006), "A Theory of Pyramidal Ownership and Family Business Groups", *Journal of Finance*, vol 61, s 2637-2681.
- Bennedsen, M, K Nielsen, F Perez-Gonzalez och D Wolfenzon (2007), "Inside the Family Firm: The Role of Families in Succession Decisions and Performance", *Quarterly Journal of Economics*, vol 122, s 647-691.
- Bertrand, M, S H Johnson, K Samphantharak och A Schoar (2004), "Mixing Family with Business: A Study of Thai Business Groups and the Families behind Them", manuskript.
- Bertrand, M och A Schoar (2006), "The Role of Family in Family Firms", *Journal of Economic Perspectives*, vol 20, s 73-96.

¹ Se t ex Bertrand och Schoar (2006), Bertrand m fl (2004), Bennedsen m fl (2007) samt Almeida och Wolfenzon (2006).